

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v očno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarisa izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10—K
pol leta . . . 5—
četrt leta . . . 2:50
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notiče, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštne 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " dvakrat . . . 12 "
" " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštne.

Občni zbor delegatov Zveze slovanskega učiteljstva v Avstriji

se je vršil dne 23. julija t. l. v Krakovu.

1. Predsednik Zveze tov. Nowak je pozdravil vse prisotne delegate in goste, posebno tov. Popoviča iz Srbije in poslanca učitelja Konečnega z Morave, na to je otvoril shod z nagovorom, v katerem je govoril o namenu Zveze, ki hoče povzdigniti gmotno in duševno stanje slovanskega učiteljstva, dalje o potrebi Zveze in njeni ustanovitvi l. 1908 v Pragi, enako tudi o nadaljnjih fazah razvoja. Organizacija Zveze je doslej mlada in se ni mogla še primerno razviti, vendar se že sedaj kažejo uspehi njenega dela. Danes je v Zvezi združenih 10 deželnih organizacij, in sicer: 3 iz Češkega, 3 z Morave, 1 iz Šlezije (vsa češka država), 1 poljska iz Galicije, 1 ukrajinska iz Galicije in 1 slovenska (Zaveza jugoslov. učiteljstva). Na novo se je priglasilo Društvo čeških učiteljev na Nižnjem Avstrijskem in Društvo hrv. učiteljev v Istri. Vsega skupaj je v Zvezi 27.728 učiteljev brez nanovo priglasenih organizacij. Na današnjem obč. zboru so zastopane vse deželne organizacije po svojih delegatih, razen „Deželne enote učiteljic na Češkem“ in razen Slovencev, ki so se opravičili in prosili, naj jih zastopa tov. Hajný. Poleg delegatov je bilo prisotnih tovarišev in tovarišic iz Krakova in okolice, od blizu in daleč.

2. Pri tajniškem poročilu je poudarjal tov. Nowak delo odborovih sej, ki so bile na Dunaju, kjer so bila posvetovanja s Slovenci in nemškimi drž. društvi Lehrerbundom in kjer so se skupne zahteve učiteljstva cele države pojasnile drž. poslancem. Bilo je videti, da je solidarno postopanje Zveze z Lehrerbundom imelo velik vpliv, tako da se je začelo v parlamentu govoriti o učiteljstvu ljudskih šol in o njih zahtevah, ki se tičejo izboljšanja gmotnega stanja in izpremembe § 55. drž. šol. zakona. Posledica tega je bila cela vrsta predlogov — od Pachrovega pa do Diamantovega, ki so bili podani v parlamentu in so se pozneje obravnavali o šolski komisiji.

Podpredsednik Hajný zahteva od posl. Konečnega, da razloži, kako stoji cela stvar glede izpremembe § 55.

Posl. Konečny je odgovoril: V šolskem odboru so bili podani predlogi, najširši Glöcklov, potem Wastianov, nadalje Masarykov in moj. Da bi za svoje predloge pridobili poslance autonomističnih strank, se je najprej glasovalo o splošnih predlogih prof. Masaryka, toda Wastian in soc. demokrati niso hoteli dopustiti, da bi padel Glöcklov predlog, zato je bil sprejet Wastianov predlog z Glöcklovim dodatkom. Bistvo predloga je: Učiteljske plače naj bodo enake plačam uradnikov dolnjih 4 činovnih razredov. K temu je predlagal posl. Iro: Država naj prispeva za učiteljske plače 50%, kar je izpremenil posl. Zénker tako: namesto „za plače“ — „za šolstvo“.

Proti temu sta takoj nastopila Konečny in Masaryk iz razlogov, ki so v čeških deželah dobro znani: bojimo se podržavljenja ljudskega šolstva. Mi hočemo ljudsko, narodno in demokratsko šolstvo. Toda predlog posl. Iro je bil sprejet z veliko večino.

Nadalje so podali predlog rusinski poslanci Halban in Smalstocky, da naj se izvoli subkomite iz finančnega in šolskega odbora, ki naj uredi vprašanje o predlogu posl. Iro. Izvoljenih je bilo 5 članov šolskega odbora, toda iz finančnega odbora nihče — ker so oddali predlog podkomiteju za indirektno davke. Vkljub uргencam posl. Halbana in Konečnega se predlog ni izvedel, ker je v zadnjih sejah brambna predloga zavzela vse polje. V jeseni pa pride ta zadeva takoj v začetku na vrsto. Osebni vtisk posl. Konečnega je: Napredni poslanci so za izboljšanje našega gmotnega položaja, toda ne morejo se navdušiti za to, da to stvar uredi parlament, ker se regulacija učiteljskih plač vrši v deželnih zborih in v državi ni zakona, s katerim bi mogli dež. zboru prisiliti, da izvrše sklepe parlamenta. Gotovo pa je, da pride po ministru Hussareku druga vlada, ki bo spoznala, da se mora izboljšati gmotno stanje učiteljstva.

O znižani vožnji na železnici poroča posl. Konečny, da se je podalo ministrstvu železnice mnogo predlogov in poseben subkomite jih je imel obravnavati. Predsednik subkomiteja dunajski posl. Heilingner je obljubil, da skliče sejo, še preden se razide parlament, da bi se dovolila znižana vožnja vsaj za čas glavnih počitnic — toda do

seje menda ni prišlo, ker v časopisih ni o tem nikakih poročil.

O definitivno nastavljenih nadzornikih v Galiciji si želi posl. Konečny poročil, da bi mogel o tem poročati miu. Hussarku in mu dokazati, da ta določba ni ugodna za šolstvo. Na to je odgovarjal posl. Konečny na vprašanje tov. delegata Smrtka, ali bo nova vlada res boljša nego dosedanja. Posl. Konečny pravi, da bo gotovo boljša, ker je večina parlamenta svobodomiselná, v jeseni bo vlada sparlamentizirana in ni mogoče, da bi se položaj poslabšal ali ostal neizpremenjen. Na odgovor tov. Nowaka, ali bo Irov predlog v parlamentu sprejet, odgovarja posl. Konečny, da se to zgodi. Ni mogoče da bi v plenumu ne bil sprejet, ko je bil v šolskem odboru sprejet z veliko večino in ta odbor je nekaj mal parlament.

Nato je odgovarjal posl. Konečny na vprašanja tov. Sumlikovskega, katere stranke so bile proti predlogu posl. Iro. V debato je posegel tov. Koczku, ki je rekel, da galiciško učiteljstvo pozdravlja državno podporo za šolstvo in tov. Bascik, ki se čudi, da se češko učiteljstvo boji državnega vpliva na šolstvo in trdi, da so Čehi tako močan narod, da bi vlada njih šolstvo ne mogla uničiti.

3. Poročilo o blagajni je podal blagajnik tov. Sustr.

V dobi 1910—1912 (od občnega zboru v Luhačovicah) je bilo
dohodkov 2712 K 84 vin,
stroškov 1433 K 31 vin,
ostane 1279 K 53 vin.

Preglednik Smrtka poda poročila preglednikov (Smrtka, Vitkovič, Mošova). Pregledali so račune in predlagajo blagajniku absolutorij. K temu pridajajo še par predlogov odboru. Tov. Havlik hoče poznati te predloge in ko mu jih tov. Smrtka prečita, doda še svoj predlog. Blagajnik naj odda prepis zaključnih računov vsako leto vsaki posamezni organizaciji, da bo imela pregled o gospodarstvu Zveze. Tudi poročilo tov. tajnika naj se vpošlje članom Zveze. — Ti predlogi so bili po kratki debati sprejeti z dodatkom tov. Skale, naj se upravno leto konča z 31. decembrom o. l.

4. Referat delegata Petra Skalického o izpremembah temeljnih državnih zakonov iz l. 1869 je bil skrajšan na najmanjšo mero,

ker posamezne organizacije o tem še niso govorile in še niso poslane svojih predlogov. Dobri da, izborni zakoni, ki so pomenili za Avstrijo velik in važen dogodek, so bili pod vplivom reakcije in hierarhije prikrajšani in izpremenjeni. S šolsko novelo z dne 2. maja 1883. je bil izpremenjen § 48. o izobrazbi učiteljstva in § 21., s čimer so se uvedle razne olajšave, ki so povzročile mnogo zla. Odbor Zveze se bo pečal z vprašanjem zakonov in njih izbremenb in bo zahteval od posameznih organizacij natančnih predlogov do konca 1913.

Tov. Havlik: Osrednji svet se tudi peča s to stvarjo, naj torej obč. zbor pooblasti odbor, da v tem oziru postopa skupno z Osrednjim Svetom.

Smrtka: Predlogi naj se podajo do konca šolskega leta 1912-13.

Sprejeta je bila resolucija Skalického, ki se glasi:

Občni zbor Zveze slovan. učiteljstva v Avstriji se je posvetoval o potrebnih izpremembah temeljnega šolskega drž. zakona in nalaga vsem deželnim učiteljskim organizacijam, ki so v Zvezi zastopane, da naj do konca šolskega leta 1912-13 predložijo odboru Zveze natančno formulirane predloge.

K tej resoluciji je bila pridejana in sprejeta Havlikova resolucija:

Obenem zahtevamo od delegacije v drž. zboru, da naj s posredovanjem naučnega odbora dobro pazi na to, da se šolski zakoni z dne 25. maja 1868 in z dne 14. maja l. 1869, št. 62 drž. zak., v vseh šolskih uradih vestno izpolnjujejo in da se ti zakoni z administrativnimi določbami na škodo svojega prvotnega namena ne izpreminjajo in da se ne razlagajo v neprijaznem smislu za šole.

5. Volitve so se izvršile po aklamaciji, ker je občni zbor sprejel predlog, naj se volijo per acclamationem.

Izvoljeni so bili:

Predsednik Zveze: M. Hajný v Jankovicah na Moravi.

3 podpredsedniki: Peter Skalický v Ustji nad Orlico na Češkem — Stanislav Nowak, Krakov, Galicija — Maryan Jakimovski, Stanislav, Galicija.

Tajnik: Josip Zavada, v Dobroticah na Moravi.

Blagajnik: Ivan Štronski, Levov v Galiciji.

LISTEK.

A. Aškerc kot katehet v Mozirju.

Objavil Fr. Kocbek.

Za življenjepis velikih mož so zanimive vse podrobnosti o njih živju.

Pred kratkim sem dobil v Mozirju zanimivo pismo, katerega je pisal A. Aškerc kot katehet in se glasi sledeče:

„Slavnemu županstvu

v

Mozirju.

Neka stran včerajšnje obravnave zastran nekorektnega moralnega vedenja nekaterih šolarjev zunaj šole, mi je nejasna.

Čprav je pritožba na slavni magistrat bila vložena že pred štirinajstimi dnevi, jaz vendar do včeraj popoldne, ko me je gospod tajnik J. Pirš povabil v šolo k obravnavi, nisem vedel ni trohice, ni besedice o celi aferi!

To se mi dozdeva — nekako sumljivo!

Slavno županstvo in vsi udje slavnega obč. odbora bi utegnili misliti, da

jaz kot katehet ne storim svojih dolžnosti v šoli, da mladine ne poučujem, kaj je prav in kaj ni prav po moralnem zakoniku. Bog in šolarji sami so mi priča, da jaz v šoli opravljam svoje dolžnosti natančno. Kar se pa zunaj šole po pašah godi, za to seveda jaz ne morem biti odgovoren!

Sumljivo se mi zdi torej, ker jaz, katehet, jedini nisem ničesar vedel, o čem se bo obravnavalo v šoli o otrokih. Vsak količkaj razsoden človek lahko uvidi, da se je s tem meni kot katehetu, ki je prvi, četudi ne jedini poklican, šolarje navajati k moralnemu življenju, htela izreči nekaka indirektna — nezaupnica, katero pa moram seveda z vsjo odločnostjo zavrniti. Gospod župnik so gotovo že tudi kaj vedeli o celi aferi; in slavno županstvo naj pomisli, s kakimi očmi me mora moj cerkveni chef gledati, ako zve, da jaz jedini nisem ničesar vedel, o čemer je tukajšno slavno šolsko vodstvo poročalo slavnemu magistratu — že pred 14 dnevi! Seveda sl. magistrat ni kriv, da jaz nisem bil intimiran; jaz sem samo primoran izjaviti, da nisem bil intimiran.

Prosim torej nujno, naj mi slavni občinski odbor pojasni, zakaj se je taka pritožba, ki mene kot kateheta tudi zanima,

vršila za mojim hrbtom? — in drugič, ali se je morda s celoj javnoj obravnavoj včeraj v šoli hotela meni izreči kaka indirektna — nezaupnica zastran izpolnjevanja mojih dolžnosti kot s oodgovornim na tukajšnji šoli? . . . Pojasnilo naj se mi čim prej dostavi pismeno.

Mozirje, 10. avg. 1893. Ant. Aškerc, katehet.*

Iz tega pisma posnemamo dve dejstvi, ki se nam čudni zdita. 1) Zakaj je poslalo šol. vodstvo pritožbo na županstvo in ne na krajni šolski svet? — 2) Zakaj ni šolski voditelj g. Franc Praprotnik o tem obvestil kateheta A. Aškerc, kar bi tem ložje storil, ko sta v župnišču s kupaj kosila?

Od nekaj učencev, ki so pod Aškercem se učili verouka, sem zvedel, da so ga jako radi imeli in so se njegove ure naravnost veselili.

Počitniško pismo.

Prijatelj Binčel!

Tvoj parte še ni bil tiskan — torej si še pri življenju, samo bogznaj kod romaš? Če bi bil rejen, bi dejal, da se držiš rodoljubnega recepta, po terenu je treba počitnice ubiti, in sicer v postelji, v senci, pri kaplji in pri taroku. Ti pa, ki Te je Bog

poklical med mršave, skačeš menda zdaj po domovini kakor kobilica in pogoltniš gotovo vsak dan nekaj tucatov kilometrov. Ne morem si to drugače predstavljati. Ne morem si pa tudi misliti, da bi bil pred svojim odhodom iz Bele krajine delal posebno natančno bilanco svojega dejanja in nehanja tam ob zeleni Kolpi, zakaj odgovora na moje zadnje pismo še nisi saldiral. Pa ne, da si pozabil, kako sva se pogodila jeseni za korespondenco? Ti kujon, ti! —

Čudil se boš, da sem Te iskal te dni po vsej Beli Krajini od Vinice do Stražnega vrha. Za pričo mi je Tone, ki me je zvesto spremljal na vseh potih.

Zasedla sva neko popoldne svoji kolesi in še tisti dan sva prenočevala na hrvaški zemlji, v Čabru Drugi večer pa sva hodila že po divnem Zrinjevcu v Zagrebu. Zahotelo se mi je, šviginiti še enkrat po tistih lepih potih ki sem jih romal lanske počitnice s tolikim užitek in ki jih s hvaležnim srcem opisujem v letošnji „Naši Bodočnosti“. V Zagrebu bi bila ostala kar cele počitnice, tako se nama je prikupil. Da pa sva jo morala prihodnjega dne popoldne že odriniti proti Karlovcu, so bili vzrok naši večni, „konflikti s finančnim ministrom“ in pa dolga pot, ki naju je še čakala do doma. Tako sva kosila drugi dan že na Vinici, spala pa v Črnomlju. Umevno je, da sem na Vinici vpra-